

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Гэгэтуйская средняя общеобразовательная школа»

ПРИНЯТО

на педсовете
Протокол № 1
«19» августа 2022 г.

СОГЛАСОВАНО

зам. директора по УВР
 /Хадагаева Р.Г../
«19» августа 2022 г.

УТВЕРЖДЕНО

ИО директора
 /Вамнилова Г.Б./
«19» августа 2022 г.

Рабочая программа учебного предмета
« родная литература»
(базовый уровень) 8 класс
2022 – 2023 учебный год

Учитель: Цыбикова Туяна Бадма-Очировна
МБОУ «Гэгэтуйская СОШ»
(1-ая квалификационная категория)

2022 год
с. Гэгэтуй

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРА

Буряад литератураар нуралсалай удхын хэмжээн (стандарт)

1. Тайлбари бэшэг

Рабочая программа разработана в соответствии с:

- ФЗ от 29.12.2012г. №273-ФЗ «Об образовании в РФ»;
- Законом Республики Бурятия от 13.12.2013 г. № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия»;
- Федеральным компонентом государственного образовательного стандарта (приказ МОиН РФ от 05.03.2004г. № 1089)
- приказ МОиН РФ от 09. 03. 2004г. № 1312 «Об утверждении Федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования»
- приказ МОиН РФ от 20.08.2008г. № 241 «Изменения в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования, приказом МОиН РФ от 09. 03. 2004г. № 1312 «Об утверждении Федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования»
- приказ МОиН РФ от 30. 08. 2010г. № 889 «О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования, утвержденные приказом МОиН РФ от 09.03.2004 №1312 «Об утверждении Федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования»»;
- приказ МОиН РФ от 03.06.2011 N 1994 "О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для образовательных учреждений Российской Федерации, реализующих программы общего образования, утвержденные Приказом Министерства образования Российской Федерации от 9 марта 2004 г. N 1312"
- Приказ МО и Н РФ №74 от 01.02.2012г. «О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для ОУ РФ реализующих программы общего образования от 9 марта 2004г. №1312»
- постановление Главного государственного санитарного врача РФ от 29.12.2010 № 189 «Об утверждении СанПиН 2.4.2.2821-10 "Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях"»;
- - Уставом МБОУ «Гэгэтуйская СОШ»;
- -Образовательной программой МБОУ "Гэгэтуйская СОШ";
- - Положением МБОУ "Гэгэтуйская СОШ"о рабочей программе педагога, в соответствии с требованиями ФК ГОС
- Примерной программы учебного предмета «Бурятская литература» для общеобразовательных организаций с обучением на родном (бурятском) языке основного общего образования.....

Гадна Буряад Республикын Нуралсалай болон эрдэм ухаанай яаманай дурадхаан 5-11 классуудай буряад литератураар туршалгын программа (2009 он) дээрэ үндэһэлэгдэжэ, 8 классай Буряад литература(авторнууд: Х.ГЦыденова, Ширапова Б.Ш., 2017 он) түшэглэн бэшэгдээ. Буряад литература үзэлгэ болбол имагтал образоор харуулдаг дээрэһээ нурагшадые арад зондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай. Түрэлхи литература шудалан үзүүлхэдээ, буряад хэлэнэйнгээ баялитай гүнзэгыгөөр танилсуулха, найнаар хэлүүлдэг, уншуулдаг, бэшүүлдэг болгохоһоо гадна буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд

дээрэ үндэхэлэн, найнаар ойлгуулха, ухаан сэдхэлдэнь шэнгээхэ, хүмүүжүүлхэ гэхэн гол шухала зорилго табигдана.

Юрэнхы мэдээн

Нуралсалай халбарин нэгэ хуби болохо буряад литсратурын юрэнхы характеристикэ

Литература - искусствын нэгэ янза, нэгэ зүйл юм. Литература хүниие оорыень, тэрэниие тойрожо байгаа элдэб юумэнүүдые, дайда дэлхэйдэ боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдые, байгаалин үзэгдэлнуудые, оршон тойрон юртэмсэ, тэрэнэй жама ёһо гэхэ мэтэнүүдые искусствын бэшэ зүйлнүүдтэл адли уран найханай образоор, уран найханай хуулин эрилтэнүүдые баримталан, уран гоёор зураглан харуулдаг. Исствын зүйл бүхэн оорын онсо илгаатай ба тусхай хэлэтэй.

Литературын хүгжэлтэ, уран найханайнь шанар, баялигынь хэлэнһээ дулдыдадаг. Тиимэһээ үгэдэ, тэрэниие зүбоор, шадбаритайгаар хэрэглэлгэдэ, хэлэ хурсадхалгада, баяжуулалгада аргагүй ехэ анхарал хандуулагдаха болоно.

Литература үхибүүдэй хэлэ хүгжоолгэдэ ехэ удха шанартай. Тиимэһээ багша бүхэн зохёолой хэлэндэ анхаралаа хандуулжа, зохёол шудалан үзэхэ зэргэтэй.

Уран найханай литература хүнэй ухаан сэдхэлэй ажал ябуулгын нэгэ зүйл һэн тула шажан, мораль, философи, эрдэм гэхэ мэтэнүүдтэй нягта холбоотой ба харилсаатай. Языкознани, этикэ, эстетикэ, түүхэ, логико, психологи гэхэ мэтэ эрдэмүүдтэй нягта холбоотой ба хододоо эдэбхитэйгээр харилсажа байдаг. Тэрэ илангаяа нягтаар литературоведени, литературна кригикэ, литературын түүхэ гэхэн литература шэнжэлдэг эрдэмэй халбаринуудтай харилсадаг.

Буряад литература хадаа нуралсалай дисциплинэ болоно. Тиихэдээ «Буряад хэлэн ба литература» гэхэн нуралсалай халбарин хуби боложо ороно.

Нуралсалай дисциплина болохо буряад литературын зорилго ба удха

Буряад литерагураар нуралсалай гол зорилго хадаа нурагшадые түрэл литературын ба бүхыдэлхэйн литературын баялигтай, уран найханайнь онсо шэнжэтэй, гоё найхантайнь танилсуулга, эстетическэ талаар нурагшадые хумуужуулгэ, уран найханай бүтээнүүдые зүбоор ойлгожо абалга, тэдэниие зүбоор сэгнэжэ нуралга, гоё найханиие ойлгодог мэдэрэлтэй болголго, бурханай үгэһэн бэлиг талааниие хүгжоолгэ гэхэ мэтэ болоно.

Энэ зорилгы бээлүүлгэ иимэнууд юумэнүүдые хараална :

түрэл буряад литературынгаа ба бүхыдэлхэйн литературын эрхим найн зохёолнуудые уншалга ба шудалан үзэлгэ;

уран найханай бүтээнүүдые бээ даагаад ойлгожо абаха дадал, шадбаритай бололго;

- хүн түрэлтэнэй ба яһаган бүхэнэй ажабайдалда литература тусхай нуури эзэлдэг гэхэн ойлгосо бээлүүлгэ;

- юртэмсэдэ ба исствыда бүхэли зандань хандаха дадал хүгжоолгэ;

- хүнэй олонитын ба үйлэдбэрин ажабайдалай бүхы халбаринуудта хэрэглэхэ тусхай уран найханай, зохёохы түрэлхи бэлиг, эстетическэ мэдэрэл, образноор бодожо нуралга хүгжоолгэ;

- гоё найханиие наринаар, ухаан бодолтойгоор ойлгохо мэдэрэл хүмүүжүүлгэ.

Литатурна нуралсалай зорилгын юрэнхы дээрээ бээлүүлэгдэһэниие иимэ туйлалтанууд гэршэлхэ ёһотой:

- уран зохёолнуудые нурагшадай ехээр уншаниинь, тиихэдээ уран зохёолнуудай али бүхы тануудые ойлгожо абадаг болоһониинь, уншалгын системэтэй болоһониинь, уншалгын һонирхолтой боложо, тэрэнэй хүгжоожэ байһаниинь;

- уран зохёолой идейнэ ба нравственна удха гунзэгыгоор ойлгожо абалга (оорын онсо харасатай байлга, уран зохёолой удха ба түхэл үргэноор ойлголго, бээ дааһан зүб сэгнэлтэ үгэлгэ);

- уран найханай литература тухай хэды шэнээн мэдэсэтэйб (литературын теориие мэдэсэ, уран зохёол шүүлбэри хэхэдээ ба тэрэниие сэгнэхэдээ*уран найханай литература тухай мэдэсээ хэды шэнээн шадбаритайгаар хэрэглэнэ);

- уран найханай литература шудалан үзэхэдөө, хэлэ хүгжоолгын хэды шэнээн шадбаритай, дадалтай болоһон байнаб.

Литератураар шэнжэлэн үзэгдэхэ гол түлэб зүйлынь хадаа түрэл ба бэшэ арадуудай литературын зохёолнууд болоно. Тиихэдээ буряад литературын уран зохёолнуудые шэнжэлэн үзэлгэдэ сагай ехэнхи хуби үгтэхэ. Буряад литературынгаа зохёолнуудые үзэхэтэйгээ хамта нурагшад бэшэ арадуудай литературын зохёолнуудтай танилсаха зэргэтэй.

Арадай аман зохёолхоо, түрэл ба бэшэ арадуудай литературануудһаа абтаһан зохёолнуудые шудалан үзэхынгоо хажуугаар хурагшад литературы түүхээр ба теорёор уран зохёол шүүлбэрлхэдэ хэрэгтэй мэдэсэнүүдые ойлгожо абаха зэргэтэй. Литературын теорёор үгтэһэн ойлгосонууд хурагшадай наһанда, мэдэсэдэ тааруулагдаһан, нэгэ системэтэй болгогдоһон байха ёһотой. Хурагшад мүн баһа литературна шүүмжэлгын (критикын) ба публицистикын зарим хэрэгтэй, тухатай зохёолнуудые үзэхэ, стилистикээр, аман ба бэшэмэл хэлэлгээр шадабаритай, дадалтай болохо ёһотой.

Литература үзэхэ уедоо хурагшад психологи, этикэ, философи гэхэ мэтэнуудһээ хүн түрэлтэниие ойлгоходо тухатай мэдэсэнүүдые абаха зэргэтэй.

Литература шэнжэлэн үзэхэдэ мүн баһа эстетикэ, этикэ, түүхэ, этнокультура г.м. талаар мэдэсэнүүд аргагүй ехэ удха шанартай. Философиин бүхы эрдэм наукануудай, искусствын, литературы методологическа үндэһэн болохо һэн тула философёор илангаяа гүнзэгы мэдэсэнүүдые үгэхые оролдохо. Гэхэтэй хамта, литература шудалан үзэхэдоо, социально-историческа ба этнокультурна мэдэсэнүүдые хараадаа абан, тэдэниие хэрэглэхэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Юрэнхы эрдэм хуралсалай хургуулинуудта үзэхэ уран зохёолнуудые шэлэн абахада, иимэнууд эрилтэнууд табигдаха ёһотой :

- уран зохёолой удхын ба уран найруулгын үндэр дээдын шанар (һайн талаараа жэшээ боложо үгэхэ зохёолнууд абтаха зэргэтэй);
- уран зохёолой бэшэгдэһэн үе сагайнгаа ба мүнөө үе сагай олонийтын болон литературы хүгжэлтэдэ оруулха удха шанар;
- уран зохёолой хурагшадые хүмүүжүүлхэ ба болбосоруулха хэрэгтэ оруулха удха шанар;
- уран зохёолой хурагшадай ойлгожо абахада бэлэн байһаниинь;
- уран зохёолой хурагшадай һонирхол түрүүлэн таталга.

Литературна хуралсалай гол шэглэлнүүд ба шатанууд

Уран зохёол уншалга, тэрэниие хадуун абалга, анализ хэлгэ ба тайлбарилга (удха түхэлынь элируулгэ), литературы теориин ба литературы түүхын талаар мэдэсэнүүдые ойлгожо абалга, аман ба бэшэмэл хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүд гэхэ мэтэ хурагшадай зохёохы, бэеэ даагаад хэхэ ажал хүдэлмэринүүдые урмашуулха, тулхияе үгэхэ ажал ябуулганууд литературна хуралсалай бүхы шатануудта бэелүүлэгдэхэ, хурагшадай ажал хүдэлмэрийн шухала хараа шугамууд болохо зэргэтэй. Тийхэдэ хурагшадай наһа, бэлэдхэл хараадаа абаха. Литературна хуралсалай удхые элишэлһэн заатагүй хэрэглэгдэхэ эгээн бага хэмжуур

Литература тухай теоретико-литературна мэдэсэ ямар удхатай байхаб гэбэл:

- литература фольклор хоёрой хоорондохи харилсаан;
- хүн - литературы» гол шухала герой, зураглан харуулха гол шухала предметынь болоно;
- уран зохёолой темэ ба идея;
- литературна геройн абари зан ба тэрэниие зураглан харуулха арга зэбсэгүүд (портрет, хэлэлгэ, авторы характеристикэ, уран тодорхойлолго (художественная деталь));
- уран зохёолой сюжет ба тэрэнэй элементнүүд;
- уран зохёолой байгуулга (композици);
- хэлэнэй уран найруулгын аргууд (эпитет, зэргэсүүлгэ, олицетворени, метафора);
- литературы род (эпос, драма, лирикэ) ба жанр (рассказ, повесть, роман, басня, баллада, поэмэ г.м.) тухай мэдээн;
- сатира ба юмор (шог) тухай мэдээн;
- прозаическа ба шулэглэмэл хэлэлгэ (ритм, рифмэ, строфа).

Историко-литературна мэдэсэ ямар удхатай байхаб гэбэл;

- шудалан үзэжэ байгаа уран зохёолойнгоо автор тухай мэдээн;
- уран зохёолой бии болоһон үе саг ба зохёол дотор зураглагдаһан саг тухай мэдээн.

Хурагшын өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные УУД):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ
- оршон тойронхи байгаалиин, тийхэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдэндэ тухалһанаа түрэл хэлэн дээрэ харуулха

- хэлээ баян, тодо, уран , сэбэр болгохоёо оролдохо;
- түрэл орондоо, байгаалидаа дуратай байханаа, уг гарбалайнгаа утаһа мэдэһэнэ харуулжа шадаха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, шагнажа абаад бэшэхэ, зохёон бэшэхэ;
- сэдхэлэйнгээ байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнүүд тухайгаа зохёон бэшэхэ;
- түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.
- **Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД)**
- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ;
- багшатаяа сугтаа һуралсалай проблемнжэ асуудал яажа шийдхэхэ тухайгаа - хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- хэһэн ажалай түсэбтэй, алгоритмын ёһотой тааруулха, зэргэсүүлхэ, ажалаа шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, һурагшад ай ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болообиб гэжэ элирүүлжэ һураха, критеринүүдые зохёохо.
- **Оршон тойроние шудалха шадабари (познавательные УУД)**
- тестээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза ойлгохо: юн тухай хэлэгдэнэб, гол удхань, идейн ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстүүд сооһоо (текст, схемэ, хүсэнэг, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтаан хойшолон хоёрой хоорондохи холбоо харуулха;
- бодомжолхо.
- **Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):**
- Хэлэлгын зорилгоһоо дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол аман ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха
- хэлэхэ харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, монолог, диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тийн өөрынгы һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ, асуудалнуудые табиха.
- **Буряад литератураар шадабари (предметные результаты)**
- һурагшад иимэ юумэнуудые мэдэхэ ёһотой:
- Үзэһэн зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрые;
- Үзэһэн зохёолойнгоо гол үйлэнуудые (сюжет, геройнууд, тэдэнэй хоорондохи харилсаан тухай);
- портрет,пейзаж, эпитет, метафора тухай, тэдэнэй онсо янзануудые;
- программаар хараалагдаһан сээжэлдэхэ ёһотой зохёолой хэһэгүүдые ,шүлэгүүдые.
- һурагшад иимэ юумэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой:
- уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэһэн уран зураглалые хөөрөжэ;
- үзэжэ байһан зохёолой гол шухала үйлэнүүдые бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгажа;
- зохёол сохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагааниие , сагые, тэрэнэй хойшолонгые элирүүлжэ;
- үзэжэ байһан зохёолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаалиин зураглалнуудые текст сооһоо илгажа;
- зохёолой геройдо оорынь хэһэг,хэрэг, үйлэ, хэлэһэн һанал бодолынь баримталан, характеристикэ үгэжэ;
- уран зохёол болон хрестомати сорхи текст зүбоор, тодорхойгоор уншажа;
- сээжэлдэһэн зохёолоо тодоор, уранаар уншажа;
- багашаг эпическэ зохёол болоод ехэ зохёолой хэһэгүүдые тобшоор,удхадань

- дүтэрхыгоор, түүбэрилэн найруулан бэшэжэ;
- зохёолой герой тухай хөөрэжэ;
- багахан эпическэ зохёолой удхаар түсэб табижа;
- өөрынгөө дураар уншалан зохёол тухайгаа ханамжая, ойлгохоноо өөрынхээрээ хөөрэжэ;
- уран зураашадай гоё найхан зураг тухай ойлгохоноо, ханамжая хэлэжэ;
- «Түрэлхи литература» болоод уншалан ном соохи тайлбари үгэдэг оньхо
- хэрэглэжэ.

Уншалгын ба литературна-творческо ажал ябуулга

Нурагшад ямар юумэндэ нурахаб:

- уран зохёол анализ хэжэ, сэгнэжэ нураха;
- уран зохёолой бэшэгдэһэн сагтайгаа ба манай үе сагтай холбоотой байһаниие тайлбарилжа шадаха болохо, ондо ондоо уран зохёолшодой зохёолнууд соохи геройнуудай, проблематикын адли ба адли бэшые илгаруулжа нураха;
- эпическэ зохёолой гү, али тэрэнэй хэһэгэй удха тодорхойгоор, богонёор, хоорэгшэ нюур хубилган аман үгоор гү, али бэшэмэлээр (изложени) хоорэжэ үгэхэ шадабариды нураха;
- уран зохёолой геройнууд ба проблемэнууд тухай табигдаһан асуудалнуудта дэлгэрэнгы харюу аман үгоор үгэжэ нураха;
- уран зохёолой геройнууд, проблемэнүүдээр, нурагшадта ооһэдтэнь дүтэ нравственна проблемэнуудээр ба публицистическэ темэнуудээр сочинени бэшэжэ нураха;
- бээ даагаад уншалан зохёолнууд тухайгаа ба искусствын литератураһаа бэшэ янзануудай зохёолнууд тухай ханамжая бэшэжэ нураха;
- очеркнүүдые, зураглалнуудые, һонирхол татаһан хүнүүдэй портретнуудые, уншалан зохёолнуудаараа инсценировкануудые ба литературна-творческо шэнжэтэй зохёолнуудые бэшэжэ нураха;
- уридшалан хэгдэһэн шэнжэлгэ ба сэгнэлтэдэ түшэглэн уран найханай текст уран гоёор уншажа нураха.

Литература тухай мэдэсэ

Историко-литературна мэдэсэ:

- уран зохёолшын намтар, ажабайдал, зохёохы зам тухай мэдээн;
- буряад литературын гол шухала, хүгжэлтын шата болоһон зохёолнуудай бии болоһон тухай мэдээн; шэнжэлэн үзэһэн зохёолнуудгань литературна шүүмжэлэгшэдэй үгэһэн сэгнэлтэ тухай мэдээн, буряадай элнтэ шүүмжэлэгшэдэй, литературоведүүдэй бэшэһэн сгатьянууд.

Теоретико-литературна мэдэсэ:

- литературын метод, литературна хараа шэглэлнүүд (направление) тухай мэдэсэ;
- уран зохёолой бодото түүхын (конкретно-историческа) ба ниитэ хүн түрэлтэнэй удха шанартай байһан тухай согсолһон мэдээн;
- литературны род, жанр тухай согсолһон мэдээн ба авторы мэдэрэл зураглан харуулха гол аргууд тухай согсолһон мэдэсэ;
- уран зохёолой идейно-стилевой нэгэдэл тухай согсолһон мэдэсэ.

Уншалгын ба литературна-творческо ажал ябуулга

Нурагшад теоретико-литературна мэдэсэ хэрэглэн уран зохёолнуудые анализ хэхэдээ ямар юумэндэ нурахаб гэбэл:

- эпическэ ба драматическа зохёолнуудай геройнуудта характеристикэ үгэжэ, тэдэниие сэгнэжэ нураха;
- эпическэ ба драматическа зохёолнуудай геройнуудай хоорондохы харилсаа, тэдэниие бүлэглэхэ ёһо гурим ойлгожо абаха;
- эпическэ ба драматическа зохёолнуудай гол шухала проблематика элирүүлжэ нураха, тийхэдээ авторынь үзэл бодол тодорүүлжа нураха;
- шүлэглэмэл, лирическэ зохёолой хэлэнэй уран онсо шэнжэ элирүүлжэ, сэгнэлтэ үгэжэ нураха;
- авторы мэдэрэл, бодол элишэлэн харуулха гол түлэб аргуудые тайлбарилжа нураха;

- шэнжэлэн үзэхэн зохёолойнгоо ямар нэгэ литературна родто, жанрта хамаатай байһаниинь тодорхойлох;
- шэнжэлэн үзэхэн зохёолнуудаа, тэдэнэйнгээ проблематика, геройнуудыень, жанрова онсо шэнжыень зэргэсүүлжэ, сасуулжа хураха;
- шудалан үзэхэн зохёолоо литературын шэглэлтэй тэнсуурилжэ хураха, тэрэ зохёолойнгоо литературын хүгжэлтэдэ хэды шэнээн удха шанартай байһаниие тайлбарилжа хураха;
- эпическэ зохёолой стилиин онсо шэнжэнүүдые тэрэ зандань үлоогоод, удхыень аман хэлээр хоорэжэ, бэшэмэл хэлээр дамжуулжа хураха;
- литературна зохёолнуудаар проблемнэ шэнжэтэй сочиненинууды бэшэжэ хураха;
- литературна, кино- телеискусствын зохёолнууд тухай рецензинууды бэшэжэ хураха;
- литературна ба публицистическэ темэнүүдтэ бэшэгдэнэ статьянуудай түсэбүүдые, аннотацинууды, тезиснүүдые, конспектнууды табижа хураха, литературна темээр рефератууды бэшэжэ, докладууды хэжэ хураха, олонийтын ажабайдалай, искусствын асуудалнуудаар эмхидхэгдэнэ диспудуудтэ, зубшэн хэлсэлгэнуудтэ хабаадажа хураха;
- литературна-творческо шэнжэтэй бэшэмэл хүдэлмэринууды, очерк болон репортажнууды зохёожо хураха;
- уран зохёолшын бэшэдэг маягай онсо шэнжые дамжуулан, уншаһан юумэндээ оорынгоо хандаса гарган, уран хайханай текстнууды уран хурсаар, гоёор уншажа хураха.

Һурагшадай бэлэдхэлэй хэмжүүртэ табигдадаг эрилтэнууд

Литератураар бэлэдхэлэй уялгата хэмжүүр хадаа бүхы һурагшадай мэдэжэ, ойлгожо абаха заабол хэрэгтэй эгээн бага (минимална) мэдэсын, шадабариин ба уншалгын, культурын хэмжуур болоно.

Һурагшадай литератураар бэлэдхэлэй гол шухалань хадаа тэдэнэй уран зохёол мэдэлгэ болоно. Ондоогоор хэлэбэл, һурагшадай ном ехээр уншалга (начитанность) болоно.

Һурагшадай литература тухай мэдэсэтэй, анализ хэхэ шадабаритай болоходо тэдэнэй литературна зохёолнууды хадуун абалга удхатай, бодолтой, эстетическэ шанар шэнжэтэй болоно.

VIII-IX классууд

Һурагшад юу мэдэхэ ёһотойб:

- уран хайханай (художественна) образ, зохёолой темэ, идей, сюжет, композици гэхэн ойлгосонуудай гол шухала шэнжэнүүдые;
- хэлэнэй уран найруулгын арга зэбсэгүүдые (эпитет, зэргэсүүлгэ, метафора, олицетворени гэхэ мэтэнүүдые);
- шүлэглэмэл хэлэлгын (ритм, размер, строфа гэхэн) элементнүүдые;
- литературы» родуудай (эпос, лирикэ, драма гэхэн) гол шухала шэнжэнүүдые.

Иимэ юумэн тухай ойлгомжотой байха:

- шудалан үзэхэн зохёолойнгоо ямар сагта бии болоһон тухай, тэрэнэй уран зохёолшын ажабайдалтай, амин нюуртай нягта холбоотойе мэдэжэ байха.

Һурагшад ямар юумэ хэжэ шадахаб:

- уншаха ба шудалан үзэхэ гэжэ хараалагдаһан эпическэ ба драматическа зохёолнуудай геройнуудта характерисгикэ ба сэгнэлтэ үгэжэ, тиихэдээ тэдэнэй адлирхуу, юрэнхы, тусхайга талануудынь элирүүлжэ, нэгэ гү, али хэдэн зохёолнуудай геройнууды сасуулжа, зэргэсүүлжэ шадаха зэргэтэй;
- шудалан үзэхэн зохёолойнгоо идейно-нравственна удха элирүүлжэ, тайлбарилжа шадаха, зохёолой гол шухала эпизодууды, сценэнүүдые элирүүлжэ, анализ хэхэ шадаха, тэдэнэй хоорондохы харилсаа ойлгожо шадаха болоно;
- зураглан харуулан юумэндээ авторай хандалга ойлгожо шадаха, шудалан үзэхэн зохёолойнгоо геройнуудта, событинуудтань үндэнэ баримтатой сэгнэлтэ үгэжэ шадаха;
- уран зохёолой бэшэгдэнэ ус сагайнгаа ба мүнөөнэй үе сагтай холбоогой байһаниие тайлбарилжа шадаха, ондо ондоо уран зохёолшодой зохёолнуудай тематикын адлирхуу элирүүлжэ шадаха;
- шэнжэлэн үзэхэн ба бээ даагаад уншаһан зохёолнуудайнгаа али нэгэн родой ба жанрай байһаниие элирүүлжэ шадаха;
- шэнжэлэн үзэхэ гэжэ хараалагдаһан зохёолнуудай гол шухала эпизодуудай ба сценэнүүдэй удха дэлгэрэнгыгээр, үгышые һаа хуряангыгаар хоорэжэ шадаха;
- проблемнэ асуудалда аман ба бэшэмэл хэлэлгээр дэлгэрэнгы харюу үгэжэ шадаха;
- литературна гү, али публицистическэ темэнуудээр сочинени бэшэжэ шадаха;
- бээ даагаад уншаһан зохёол тухайгаа отзыв бэшэжэ шадаха, тиихэдээ геройнуудтань, событинуудтань

ямараар хандажа байханаа харуулжа шадаха;

- шэнжэлэн үзэһэн зохёолоо гү, али хэһэгыень ямар жанрта хамаатай байһаниень хараадаа абан, уран хурсаар уншажа шадаха.

8 класс. Нуралсалай тематическа түсэб

%	Сэдэб	Саг
1	Оролто хэшээл	1
2	Арадай аман зохеол. Дуунууд	1
3	Урээлнүүд	1
4-7	Буряад арадай эпос «Абай-Гэсэр хүбүүн» (4 саг). Дурдалга	1
	Гэсэрэй дайда дээрэ түрэхэн тушаа	1
	Гэсэрэй ой тайгын эзэн Орголи эрэн гүрооһэ дараһан тушаа	1
	«Абай-Гэсэр хүбүүн» үльгэрэй байгуулга. Эпосэй поэтикэ	1
8	Гүн Сакба тухай	1
9	Түүхэлхэн хоороонууд	1
10	Нийтэ монголой уран зохёол (4 саг). «Монголой нюуса тобшо»	1
11	Чингисэй бага наһан	1
12	Тэмүүжиндэ Чингис хаан нэрэ соло олгогдоһониинь	1
14	«Монголой нюуса тобшо» гэхэн зохёол тухай. Монгол уласай байгуулга тухай	1
15	ХҮШ-ХІХ зуун жэлнүүдэй буряад арадай бэшэмэл зохёолнууд	1
16	Д.Д.Заяев «Замай тэмдэглэлнүүдхээ».	1
17	Б.Рабданов «Худалдаа найман, тубэд эхэнэрнууд». «Замай тэмдэглэлнүүд»	1
18	Б.Б.Барадин «Буряад монголой уг гарбалай домог»	
	Х.Н.Намсараев.»Цыремпил»	
	Ц.Д.Дондубон Туужа «Хиртэхэн нара»	
	Реализм.Психологизм	
	Ж.Тумунов «Халуун зурхэн»	
	А.Д.Бадаев «Сэргэ»	

	К.Ш.Цыденов «Хээрэ»	
	Ц.Галанов «Эсэгийн хубуун»	
	Ц.Д.Дондогой.Поэмэ»Эхэ тухай поэмэ»	
	М.Ж.Самбуев «Зуун дуун»	
	Ц.Д.Дондокова Поэмэ «Шулуунууд дуулана»	
	Б.Н.Ябжанов «Эртын шуудэр»	
	Д.О.Эрдынеев «Тубэргоонтэнэй хубшэргэй»	
	Л.Д.Табхаев «Андалдашагуй баялиг»	
	А.Г.Лыгденов «Нюдэнэй аршаан»	
	Итого	

Нуралсалай ба методическа материалнууд

(Учебно-методические средства обучения)

Нуралсалай литература:

1) Бадмацыренова Ц.Б., Гармаева К.Н.,Ширапова Б.Ш., Буряад литература 8 классай нуралсалай ном-хрестомати .Хоёр хуби: Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2013 он

2) Буряад литератураар тестнууд.

3) «Булагай эхин» үхибүүдэй хрестомати:Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2008он Багшын литература:

1. Буряад нургуулийн программа. Буряад литература,Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2009.

2. Батоев Б-Д Б, ДоржиевД-Н Д,Балданов С.Ж,Ошоров С.Г,Патаева В.Д «Буряад хэлэн болон литератураар дунда нургуулийн нуралсалай заршам» Улаан-Үдэ «БГУ», 2004

3. Будаев С.Д, Жанчипова Ц.С, Буряад литература 5 класста үзэхэ ном: Митупова Д.Х, Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2011.

4. Буряад литератураар тестнууд.

5. Дареева О.А, Богомоллова О.И, «Путешествуем по Бурятии» Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2010.

6. Махатов В.Б «Буряад уран зохёол зааха методико»

7. Номтоева-Дансаранова Ц.Ц «Алтан гурбан үгэ» Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2010.

8.Портредүүд. 9.Планшедүүд.

10.Санжадаева Г.С «Новые технологии на уроках литературы»

Научно методическое пособие .,Улан-Удэ «Бэлиг»,2006

11. Санжадаева Г.С «Методика анализа художественной прозы» Улан-Удэ, 2008г.
12. Санжадаева Г.С, Пашина Н.В, Казарцева И.В «Уроки литературы в современной школе на основе педагогических технологий» Улан-Удэ, 2007г
13. Хрестоматия « Булагай эхин»
14. Шагдаров Л.Д, Хомонов М.П, «Буряад, ород оньһон, хошоо үгэнүүд» Улаан-Үдэ «Бэлиг», 2008.
15. Буряад хэлэ үзэхэ сахим (электронно ном) 2 хуби
16. Буряад хэлэн дээрэ сайтнууд: <http://buriadxelen.com/>; <http://www.referun.com>

Мультимедийные пособия

1. Soyol.ru. Режим доступа: <http://soyol.ru/bur/>
2. XX зуун жэлэй эхин уеын буряад уран зохиол [Электронный ресурс] : хрестоматия / М-во образования и науки Респ. Бурятия ; [сост. Л. Ц. Халхарова] ; рец.: С. Ж. Балданов, Г. Ц. Бадыева. - Электрон. текстовые дан. - Улан-Удэ : Бэлиг, 2009. Режим доступа: <http://www.library.bsu.ru>.
3. Аудиобиблиотека бурятской литературы. - Улан- Удэ: 2016.
4. Буряад хэлэн [Электронный ресурс] : электрон. учебник бурят. яз.: [на бур. яз.] / М- во образования и науки Респ. Бурятия. - Улан-Удэ : Сансар, 2006.
5. Буряад литература: XX зуунжэлэй нэгэдэхи хахад [Электронный ресурс] : хрестоматия / Федер. агентство по образованию, Бурят. гос. ун-т; [сост. Л. Ц. Халхарова] ; рец.: С. Ж. Балданов, Г. Ц. Бадыева. - Электрон. текстовые дан. - Улан- Удэ : Изд-во Бурят. ун-та, 2009. Режим доступа: <http://www.library.bsu.ru>.
6. Буряад-монгол номой хан. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://nomoihan.com/>
7. Бурятика: Электронная библиотека. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://buriatika.ru/jirbis2/>
8. Гэсэр : бурятский героический эпос [Электронный ресурс] : справ.-библиогр. DVD / Нац. б-ка Респ. Бурятия, Информ. центр культ. туризма. - Улан-Удэ : Нац. б-ка Бурятии, 2006.
9. Из золотого фонда бурятской литературы. «Серябряные капли». [Электронный ресурс] : CD. Улан-Удэ: «Сансар», 2002.
10. История бурятской книги [Электронный ресурс] : справ.-библиогр. CD / Нац. б-ка Респ. Бурятия. - Улан-Удэ : [б. и.], 2009. - 1 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Бурятия - территория культуры).